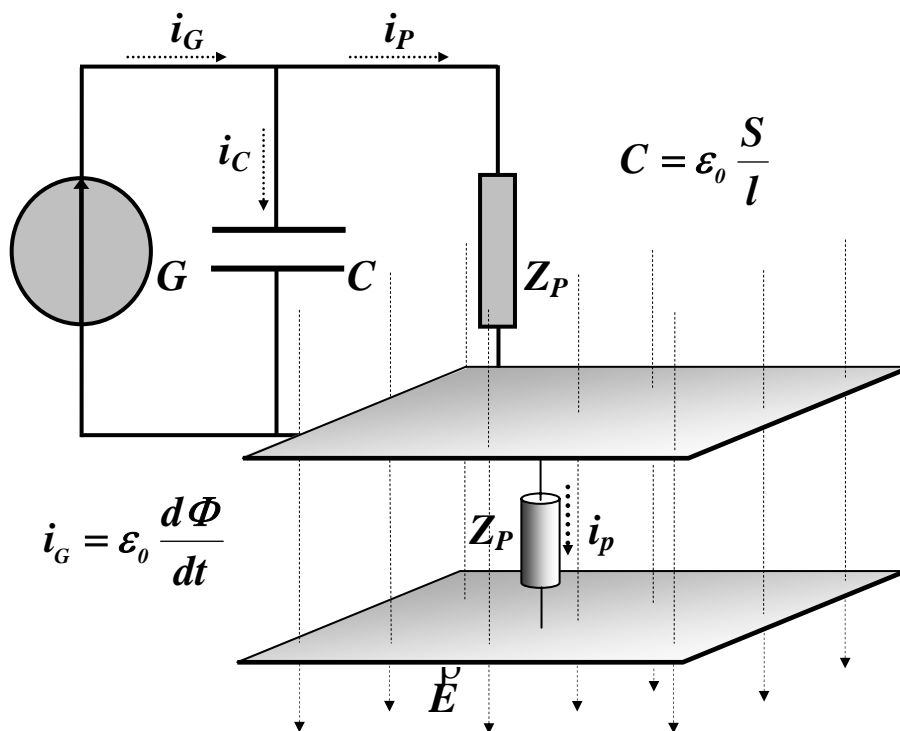

MARIN ČAVELIŠ

ĆELIJA ELEKTRODINAMIČKE INDUKCIJE

Celdin, kako je u ovoj knjizi skraćeno nazvana ćelija elektro-dinamičke indukcije, je element električnog kola u kome se indukuje struja u električnom polju. Slično kao kod magnetnog polja, gdje je indukovana elektromotorna sila u zatvorenoj konturi proporcionalna brzini promjene fluksa magnetnog polja, u ćeliji elektrodinamičke indukcije indukovana struja je proporcionalna brzini promjene fluksa električnog polja.

U knjizi je na specifičan način:

- *definisana ćelije elektrodinamičke indukcije, u kojoj se indukuje promjenjiva struja u električnom polju,*
- *objašnjen fizički proces indukcije,*
- *definisani zakon indukcije i data njegova matematička interpretacija,*
- *data ekvivalentna shema, koja predstavlja matematički model za proračun električnih kola sa celdinom,*
- *opisane karakteristike ćelije elektrodinamičke indukcije kao generatora sinusne i pravougaone struje i određen bilans snaga u oba slučaja,*
- *opisana konstrukcija i proračun električnog generatora sa celdinom,*
- *opisana konstrukcija i proračun senzora za mjerenje elektrostatičkog polja na istom principu,*
- *opisane metode za mjerenje inteziteta, fluksa i pravca vektora elektrostatičkog polja,*
- *kao primjer primjene ovih metoda u geofizici opisan je metod mjerenja atmosferskog električnog polja.*

SADRŽAJ:

PREDGOVOR	6
I. OPŠTI POJMOVI TEORIJE ELEKTRIČNOG POLJA	9
1.1 ELEKTRIČNO POLJE	9
1.2 FLUKS VEKTORA ELEKTRIČNOG POLJA	11
1.3 GAUSOVA TEOREMA O FLUKSU VEKTORA POLJA	12
1.4 POTENCIJAL I EKVIPOENCIJALNE POVRŠI	13
1.5 NAELEKTRISANJE METALNIH TIJELA	15
1.6 HOMOGENO ELEKTRIČNO POLJE	16
II. ELEKTROSTATIČKA INDUKCIJA	19
2.1 INDUKCIJA NA METALNIM TIJELIMA	20
2.2 INDUKCIJA NA TANKOJ METALNOJ PLOČI	21
2.3 DVIJE TANKE METALNE PLOČE U HOMOGENOM POLJU	24
2.4 NAELEKTRISANJE INDUKCIJOM DIELEKTRIČNIH MATERIJALA	25
2.5 UTICAJ DIELEKTRIKA NA KAPACITIVNOST	29
III. ELEKTRODINAMIČKA INDUKCIJA	31
3.1 CELDIN	32
3.2 GENERISANJE PROMJENJIVOG FLUKSA KROZ CELDIN	33
3.3 KRATKO SPOJENI CELDIN U POLJU STALNOG FLUKSA	36
3.4 KRATKO SPOJENI CELDIN U POLJU PROMJENJIVOG FLUKSA	41
3.5 KSPERIMENTALNI DOKAZ ZAKONA INDUKCIJE	44
3.6 PRILOZI - ANALIZA PROCESA U CELDINU	48
IV. CELDIN KAO ELEMENT ELEKTRIČNOG KOLA	67
4.1 EKVIVALENTNI STRUJNI IZVOR	68
4.2 CELDIN KAO GENERATOR STRUJE SINUSNOG OBLIKA	69
4.3 CELDIN SA TERMOGENIM POTROŠAČEM U SINUSNO PROMJENJIVOM FLUKSU. FAZORSKI DIJAGRAMI . STEPEN KORISNOG DEJSTVA	72
4.4 CELDIN SA INDUKTIVNIM POTROŠAČEM U POLJU SINUSNO PROMJENJIVOG FLUKSA. KOMPENZACIJA REAKTIVNIH GUBITAKA	74
4.5 CELDIN KAO GENERATOR STRUJE PRAVOUGAONOG OBLIKA	76
4.6 UTICAJ DIELEKTRIKA IZNEĐU INDUKCIJSKIM PLOČA	81
V. PRIMJENA CELDINA	83
5.1 GENERATOR SA CELDINOM	83
5.2 SENZOR I METOD ZA MJERENJE FLUKSA I INTENZITETA VEKTORA POLJA ..	90
VI. MOGUĆE PRIMJENE SENZORA	97
6.1 METOD MJERENJA FLUKSA PRIRODNOG ELEKTRIČNOG POLJA	98
6.2 REZULTATI EKSPERIMENTALNIH MJERENJA	100
PREGLED KORIŠTENE LITERATURE	103

PREDGOVOR

Knjiga je rezultat višegodišnjeg rada na problemu mjerenja električnih polja malog inteziteta. Za određena geofizička istraživanja trebalo je konstruisati opremu koja mjeri i registruje promjene prirodnog električnog polja na Zemljinoj površini. Prilikom konstruisanja došao sam do interesantnih saznanja, koja su uglavnom rezultat eksperimenata i njihovih analiza. U potpunosti sa ostalim teoretskim saznanjima predstavljaju jednu reprezentativnu cijelinu. Kako u literaturi ne postoji sličan pristup rješavanju ove problematike, ovdje pokušao sam izložiti svoje iskustvo.

Knjiga je napisana u šest poglavlja, pri čemu sam nastojao da je učinim razumljivom širem krugu čitalaca. Iz tog razloga prvo poglavlje objašnjava osnove pojmove i zakone električnog polja. U drugom poglavlju objašnjeni su osnovni pojmovi elektrostatičke indukcije na metalnom i dielektričnom tijelu. Za objašnjenja u oba poglavlja korišteni su jednostavni primjeri, korisni za dalju analizu. Date definicije prilagođene su potrebama objašnjavanja daljeg teksta, pri čemu se vodilo računa o njihovoj vjerodostojnosti.

Treće poglavlje objašnjava pojam celdina i princip elektrodinamičke indukcije u njemu. U priložima na kraju poglavlja u kratkoj formi je slikovito prikazan i analiziran proces indukcije u celdinu. Na osnovu te analize je definisana zakonitost po kojoj se indukcija odvija i data njena matematička interpretacija.

Četvrto poglavlje definiše celdin kao element električnog kola. U njemu je data ekvivalentna shema koja predstavlja matematički model za proračun električnih kola sa celdinom. Osim toga tu su opisane osnovne električne karakteristike tog elementa.

U petom poglavlju opisana su dva primjera moguće upotrebe celdina. Dat je princip konstrukcije i proračuna osnovnih parametara električnog generatora i senzora električnog polja. U njemu je opisan metod za mjerenje intenziteta, fluksa i pravca vektora električnog polja

U šestom poglavlju opisan je akvizicioni sistem sa kojim su vršena eksperimentalna mjerenja i registrovanje prirodnog električnog polja na Zemlji. Prikazani rezultati tih mjerenja najbolje ukazuju na dobre osobine ovog mjernog metoda.

Završavajući predgovor, zahvaljujem se prof. dr. Branislavu Glavatoviću na idejama, podršci i korisnim savjetima. Njegove ideje inicirale su početak rada na ovom istraživanju, koje ne bi bilo završeno bez njegove podrške i pomoći.

Podgorica, aprila 2000.

AUTOR

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Centralna narodna biblioteka Republike Crne Gore “Đurđe Crnojević”, Cetinje

537.2

ČAVELIŠ , Marin

Ćelija elektrodinamičke indukcije / Marin Čaveliš. – Podgorica : Seizmološki
Zavod , 2000 (Podgorica : Grafos Crna Gora) . – 103 str. : graf. prikazi ; 25cm

Tiraž 500. – Bibliografija : str. 103.

537.8

P.k. : a) Elektrostatika
b) Elektrodinamika